

Koostöös peitub jõud: Eesti naisorganisatsioonid tegutsevad ja arenevad

Reet Laja (RiTo 14), Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskuse juhatuse esinaine

Vabatahtlikel naisorganisatsioonidel on Eestis ammu traditsioonid, nende tegutsemisest on kasu mitte ainult naistel endil, vaid kogu ühiskonnal.

Eesti riik on kiiresti arenenud. See on kaasa toonud vajaduse lahendada kiiresti ka tekkivaid või olemasolevaid sotsiaalseid probleeme. Iga riik suudab oma probleeme edukalt lahendada, kui ta teeb kodanikega koostööd ja kaasab neid lahendamisprotsessidesse.

1990. aastate lõpust alates on kodanikeühendused Eestis olnud nii arvestatav jõud, et neist on saanud riigi arengut toetavad partnerid. Riigikogu on vastu võtnud Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (EKAK), tunnustades sellega mittetulundussektori rolli riigi arengus. Kontseptsiooni rakendatakse riigi ja mittetulundusühingute koostöös.

Naisorganisatsioonid ja nende võrgustikud on arenenud teiste mittetulundusühingutega samas rütmis, olles periooditi isegi eessammuja rollis. Aktiivsemad naisorganisatsioonid ja nende võrgustikud on osalenud EKAK-i koostamises ja rakendamises. Nad on Eesti elu edasi arendanud paljudes valdkondades.

Naiste ühistegevus sai alguse juba üle-eelmise sajandi lõpus ja eelmise sajandi alguses, arenes jõudsalt edasi Eesti Vabariigis ning on muutunud laiahaardeliseks ja mitmetahuliseks ühiskondlikuks liikumiseks taasiseseisvunud Eestis.

Naisliikumise traditsioonidest

Eesti naisliikumise ajaloo uurijad seostavad naisliikumise algust rahvusliku ärkamisega, sest esimesed naiste vabatahtlikud organisatsioonid asutati 1880. aastail alanud Aleksandrikooli liikumise (ehk esimese eestikeelse keskkooli loomise) toetuseks.

1907. aastal Tartus loodud Naisselts rääkis juba avalikult naiste õigustest, näiteks võrdsest tasust ühesuguse töö eest. 1911. aastal asutasid mitmesugustel kursustel kõrgharidust omandavad naisüliõpilased Eesti Naisüliõpilaste Seltsi. 1917. aastal kutsuti Tartu Naisseltsi eestvedamisel kokku I naiskongress. Põhiettekanne oli naiste sotsiaalsetest õigustest.

1918. aastal loodud Eesti Vabariigis seadustati ka meeste ja naiste võrdsed võimalused. Iseseisvuse eest peetud Vabadussõda oli meeste ja naiste ühine katsumus. 1920. aastate ühiskonna muutused tõid naiste ellu pöörded, naisliikumine hakkas kiiresti arenema. 1920. aastal kutsuti Asutava Kogu naissaadikute algatusel kokku II naiskongress ja asutati Eesti Naisorganisatsioonide Liit (1930. aastast Eesti Naisliit) eesmärgiga koondada naised ühiseks tööks, mis edendaks ja kindlustaks naiste õiguslikku, majanduslikku, vaimset ja tervislikku seisukorda.

Tegevust pakkusid ka Naiskodukaitse, Maanaiste Keskselts, Akadeemiliste Naiste Ühendus ja mitu teist organisatsiooni. Tõsine saavutus oli 1936. aastal loodud Kodumajanduskoda, mis

muu tegevuse kõrval vaatas läbi kodumajandusega seotud seaduseelnõusid ja projekte. Koja moodustamisega tunnustati naiste tööd kodus. Tunduvalt suurenes riiklik abi naistööle. 50 palgalise nõuandjaga jõuti aastast korraldada paarsada kursust. Maakohtades tegutses Maanaiste Keskseks, linnades Naisliit.

Naisorganisatsioonide tegevus sel perioodil muutis naiste positsiooni ühiskonnas, suurendades nende poliitilisi õigusi. Seadusandlike institutsioonide juhtpositsioonid jäid peamiselt siiski meeste meelevalda. Iseseisvuse katkedes lõpetati ka kõigi endiste naisorganisatsioonide tegevus. Nõukogudeaegne naisliikumine oli väga vastuoluline: näiliselt olid naistel kõik õigused, sundemantsipatsioon õigustas naiste tööd kõigil elualadel. Suuresti formaalse ja ülalt juhitud tegevuse piires leidis siiski ka omaalgatust, püüti rõhutada perekonna tähtsust, arendada käsitöö- ja perenaiseoskusi, tähtsustati ema ja lapse tervise kaitset.

Tegevuse taastamine ja uus algus

Suured ühiskondlikud muutused algasid Eestis 1980. aastate lõpus. 1989. aastal asutati Tartus taas Eesti Naisliit, peatselt ka hulk teisi sõjaeelseid mõjukaid naisorganisatsioone. Kiiresti taastati viimase sõja eelsed üliõpilaste naisorganisatsioonid. Taasiseseisvumise käigus loodi järjest uusi suuri ja väikesi naisteühendusi, mis tegutsesid nii oma liikmete kui ka avalikes huvides.

Esimeses laines tekkinud organisatsioonidest on ühed Eestis tuntuks saanud, teised jäänud oma organisatsiooni keskseks või hääbunud.

Esmased suunad, mis olid vajalikud iseseisvuse taastamisel, ei sobinud enam kokku ühiskonna edasise kiire arenguga. Aktiivsematel organisatsioonidel on olnud tarkust ja tahtet vaadata läbi oma aegunud tegevussuunad ja arengus edasi liikuda. Nende kõrvale või asemele tekkisid naisorganisatsioonide loomise teises laines 1990. aastate esimesel poolel mitmed uued kohalikud naisteühendused. Mõned organisatsioonid arenesid välja katusorganisatsioonideks. Loodi ka uusi ülemaailmsete või üleeuroopaliste naisorganisatsioonide kohalikke ühendusi.

Sellel perioodil leidsid uued kohalikud organisatsioonid sageli rahvusvahelisi sõsaraid, kellega sõlmiti koostöösidemed või kelle liikmeks põhimõtete sobivuse korral astuti. Teadaolevail andmeil kuulus sel ajal rahvusvahelistesse katusorganisatsioonidesse juba tublisti üle kümne suurema naisteühenduse. Ka erakondades tekkisid naisteühendused ja enamikul neist on tihedad sidemed teiste maade samasuunaliste erakondade naiskogudega.

Koostöö on andnud Eesti naistele kogemusi tegutsemiseks oma organisatsioonis ja rahvusvahelisel tasandil. Need kogemused on mitmel põlvkonnal puudu, sest vahepeal tuli viiskümmend aastat elada suletud ühiskonnas. Eelmise sajandi lõpus oli Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskuse (ENUT) naisorganisatsioonide andmebaasis kirjas üle 160 erineva naisteühenduse. Nii väikeses riigis nagu Eesti võib seda arvu pidada arvestatavaks sotsiaalse kapitali näitajaks.

Neli peamist tegevusvaldkonda

Nagu näitasid 1990. aastate keskel ja teisel poolel tehtud küsitlused, tegutsesid meie naisorganisatsioonid neljas peamises valdkonnas: enesetäiendus ja koolitus, väikeettevõtluse toetamine, heategevus ning osaluse suurendamine otsuseid langetavais organeis.

Erinevused linna- ja maanaiste organisatsioonide vahel olid selgelt näha. Maal toetati rohkem peretraditsioonide säilitamist ja käsitööd, linnas rõhutati enesetäiendamise ja koolituse vajadust, naiste õiguste eest seismist, eriti rahvusvaheliste naisorganisatsioonide Eesti harude puhul.

Erinevad olid ka rahalised võimalused. Väikestel, eriti maanaiste seltsidel oli vähem majanduslikke võimalusi. Peamiselt võeti osa katusorganisatsiooni või maakonna korraldatud üritustest, ja ka sinna saadeti ainult esinaine. Samal ajal on paljud kohalikud naisteühendused maal saanud omavalitsustelt üritusteks tuge – kasutada ruume või transporti tasuta. Linnade naisorganisatsioonidel sellist tuge enamasti pole olnud. Nad on ise maksnud oma ürituste eest või näinud vaeva sponsorite otsimisega.

Katusorganisatsioonide eelis on see, et nad saavad paremini kätte teabe fondide kohta, ka on neil rohkem kogemusi projektitaotluste kirjutamiseks, seega suuremad võimalused saada suurtele projektidele rahalist toetust.

Kokkuvõttes on 1990. aastate alguses vabatahtliku algatuse korras loodud naisorganisatsioonide areng ja edu sõltunud ning sõltub ka praegu sageli sellest, kas organisatsioon on osanud oma tegevuse eesmärgistada ja planeerinud selle pika aja peale ette ning kas on tegeldud liidrite järelkasvuga. Tihti on uuringuist selgunud, et kauaaegne liider tahaks loobuda eestvedaja rollist, aga organisatsioon ei leia endale uut juhti. Vahetevahel on juhile leitud asendaja, kellel pole aga liidri omadusi ega kogemusi ning motivatsiooni vabatahtliku töö tegemiseks, seetõttu on tegevus mõne aja pärast ikkagi seiskunud.

Aktiivsed organisatsioonid

Järgnevalt neist organisatsioonidest, mis on pikema aja jooksul järjekindlalt arendanud ja koolitanud mitte ainult oma liikmeid, vaid andnud selleks võimalusi kõigile naistele ja naisorganisatsioonidele.

Naiskoolituse Keskus (NKK; www.nkk.ee) on vanimaid taasiseseisvunud Eestis loodud organisatsioone. 1991. aastast alates on keskus alustanud ja edasi arendanud naistele vajalikke tegevussuundi – ärikoolitus, naisettevõtjate võrgustike loomine ja rahvusvahelised kontaktseminarid, naiste demokraatiakoolitus, naiste integreerimine avalikku ellu, võrdõiguslikkus, rahvusvahelised ja kohalikud naisettevõtjate ja –juhtide mentorprogrammid, demokraatia- ja juhtimiskoolitus väljaspool Eestit, naiste mobiilsuskoolitus ja karjääri edendamine. Keskus on toetanud naiste karjääri paindlikke valikuid, korraldades seminare, konverentse ja nõustamisi.

Sotsiaalministeeriumi ja ÜRO arenguprogrammi toel loodi 1995. aastal Tartu Ülikooli sugupooleuuringute rühm, mis tegutseb edukalt Tartu Ülikooli akadeemilise programmina ning uurimis- ja teabekeskusena sugupooleuuringute ja soolise võrdõiguslikkuse alal (www.ut.ee/gender/?=10&ln=1). Akadeemilistele kursustele lisaks pakutakse koolitust ja konsultatsioone ka naisorganisatsioonidele ja teistele mitteakadeemilistele organisatsioonidele.

Eesti Maanaiste Ühendus (EMÜ, www.taluliit.ee; samasugune lühend on ka Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaual) alustas oma tegevust 1996. aastal ja on suurim võrgustik, mis tegutseb selle nimel, et luua Eesti maanaiste sotsiaal-, kultuuri-, haridus- ja arenguvõrgustik. Selle kaudu on naised saanud palju koolitust ja teadmisi talupidamise ja käsitöö vallas ning käinud tutvumas teiste riikide naisorganisatsioonide tööga. Jätkuvalt võideldakse selle eest, et rohkem naisi jõuaks valdade volikogudesse ja teistesse otsustavatesse kogudesse. Maanaised tegutsevad ka naistevastase vägivalga ja prostitutsiooni vastu.

Eesti Nais- ja Pereorganisatsioonide Teabekeskus loodi mõttekaaslaste leidmise, koostöö ja teabevahetuse hõlbustamiseks naiste vahel 1994. aasta kevadel. Teabekeskuse kaasabil said 1995. aasta algul Tallinna Pedagoogikaülikoolis kokku naisuurimuse valdkonna entusiastid, et vahetada teavet, kes ja mil määral Eestis naisuuringutega tegeleb.

1995. aastal loodi Tallinna Pedagoogikaülikooli juurde Naisuuringute Keskus, mis töötas välja selles kõrgkoolis esimese erikursuse kava naisuurimuse valdkonnas. Et Eesti Nais- ja Pereorganisatsioonide Teabekeskuse ülalpidamiseks ei õnnestunud raha saada, jäi selle keskuse tegevus mõne aasta pärast soiku. Naisorganisatsioonide andmebaasi edasise arendamise võttis 1997–1998 enda kanda Naiskoolituse Keskus, kus tehti edasi küsitlusi organisatsioonide andmete, vajaduste ja tegevussuundade väljaselgitamiseks.

Eesti Naisuuringute- ja Teabekeskuse (ENUT; www.enut.ee) asutasid 1997. aastal Tallinna Pedagoogikaülikooli Naisuuringute Keskus, Naiskoolituse Keskus ja Tartu Ülikooli sugupooleuuringute rühm. Olulise toetuse selleks andis Kanada valitsuse toetatud Kanada nüüdisaegse ühiskonnateaduste, inimõiguste ja võrdõiguslikkuse alase kirjanduse muretsemise projekt Eesti naisteabekeskusele. ENUT-il on Eestis ainulaadne ja Euroopaski tuntud sugupooleuuringute ja võrdõiguslikkuse alase kirjanduse raamatukogu. Keskuses töötati Tallinna Ülikoolile välja soouuringute lisaeriala, mida üliõpilased saavad valida 2003. aasta sügisest alates. ENUT annab välja akadeemilist ajakirja Ariadne Lõng ja teabelehte ENUT Uudised. Keskus korraldab vähemalt kord aastas ühe suure, sageli rahvusvahelise konverentsi võrdõiguslikkuse ja kodanikuühiskonna arengu teemadel. Keskuse viimaste aastate suurtest projektidest võib nimetada kahte EQUAL-i projekti, üks on seotud naiste töö ja pereelu ühitamise võimalustega ning teine inimkaubanduse ja prostitutsiooni vastu võitlemisega. ENUT on Eesti Naisteühenduste Ümarlaua loomisest saadik olnud ka seda ümarlaudade võrgustikku teenindav organisatsioon. Riigilt pole ENUT-il siiani õnnestunud toetust saada.

Kodanikukoolituse Keskus (www.kodanikukoolitus.ee) – kandis algselt nime Naiste Kodanikukoolituse Keskus – tegutseb 1998. aastast. Kuigi keskus on laiendanud oma

tegevust kodanikuühiskonna arengu suunas, on ta läbi viinud ka edukaid projekte naistele ning 2002. aastast kord aastas ka foorumeid. Põhirõhk on toetada naisi poliitikasse minekul.

Arengu kolmas laine

Taasiseseisvunud naisorganisatsioonide arengu kolmandale lainele aitas kaasa kodanikuühiskonna küpsemine Eestis eelmise sajandi lõpus ja selle sajandi esimestel aastatel, Eesti ettevalmistumine Euroopa Liitu astumiseks ja infotehnoloogia areng, mis võimaldab paremat ühendust organisatsioonide vahel ja võrgustike teket.

Väga oluline samm ühiskonna elu mõjutamisel on olnud naisorganisatsioonide võrgustike, üleriigiliste ja maakondlike ümarlaudade arengul. Ümarlaudades on jõutud probleemide tõstatamise ja arutamise tasandilt probleemide lahendamiseks tehtavate ettepanekute tasandile.

Naiste ja naisorganisatsioonide ümarlaudade teke sai esimese tõuke kahest järjestikusest koostööalgatusest.

Kõigepealt õnnestus VIII Riigikogu naistel luua eelmise sajandi lõpuaastail toimiv erakondade naisparlamendiliikmete ühendus. Juhtimaks ühiskonna tähelepanu naiste vähestele esindatusele otsustustasandil ja toetamaks naiste tulekut poliitikasse, moodustasid Riigikogu naisliikmed Riigikogu Naiste Ühenduse (RKNÜ). Ühendusse koondusid kõik üksteist Riigikogu naisliiget, naisliikmeid ei olnud selles koosseisus neljal fraktsioonil.

Ühenduse eesmärk oli aidata kaasa, et seadused ka tegelikult tagaksid naistele meestega võrdsed eneseteostuse ja ühiskonnaelus osalemise võimalused. Sama tähtis oli Riigikogu naisliikmete meelest tahe muuta paremaks sisepoliitilist kliimat ja poliitilist kultuuri.

Seadusloomes oli ühenduse esimene tähtis koostöö seaduseelnõu algatamine Riigikogu liikmete ebaõiglaselt kõrgete sotsiaalsete tagatiste vähendamiseks. Riigikogu naisliikmete algatatuna ja ettekantuna läkski korda vastavad seadusemuudatused sisse viia.

Ühe olulise sammuna püstitatud eesmärkide saavutamiseks algatati arutelu teemal, kuidas toetada naiste arvukamat tulekut poliitikasse. 1998. aasta novembris tegevust alustanud erakondade naiste ümarlauaga koos tegutsedes saadi häid tulemusi.

1999. aasta valimisnimekirjades oli naisi eelmiste valimistega võrreldes palju rohkem, ja ka valituks osutus neid rohkem. 1995. aastal sai naisi Riigikokku 11,9 protsenti, neli aastat hiljem 17,8 protsenti.

Ümarlaudade esimesed sammud

Erakondade naisorganisatsioonide ümarlauas hakkasid koostööd tegema 11 erakonna naisteühenduste esindajad. Ümarlauakoosolekud toimusid regulaarselt kord kuus.

Koosolekuid ja muid ettevõtmisi korraldasid ja juhtisid järgemööda kõigi erakondade naiskogude esindajad. Ka ümarlaud seadis endale eesmärgi aidata kujundada inimsõbralikku ühiskonda Eestis, parandada sisepoliitilist kliimat ja aidata naistel poliitikasse tulla. Kõik ümarlaua osapooled olid võrdväärsed partnerid, otsuseid ümarlaua nimel tehti ainult konsensuse alusel.

Juba enne 1999. aasta valimisi jõudis ümarlaud teha mitmeid algatusi. Koostati ühine kiri ja peeti läbirääkimisi kõigi erakondade juhtidega naiste tasakaalustatumaks kaasamiseks valimisnimekirjadesse, räägiti valimiskampania eetikast. Läbirääkimiste teema oli valimisnimekirjade koostamine nii, et üleriigilistes nimekirjades oleks igas kümnes vähemalt kolm naist ja esinumbrist alates oleks iga kolme kandidaadi hulgas üks vähem esindatud soo kandidaat. Tehti uurimus valija eelistustest nais- ja meeskandidaatide suhtes.

Koos kavandati ühine reklaamklipp kõigi naiskandidaatide toetamiseks, mida eratelevisioonikanalid näitasid enne valimisi tasuta kui sotsiaalset reklaami. Kohalike valimiste eel 1999. aasta sügisel aidati naiste edule valimiskandidaatidena kaasa vastava raadioreklaamiga nii ülemaaliste kui ka maakondlike raadiojaamade kaudu.

Kohalike valimistega seoses sai alguse ja hoogustus naisorganisatsioonide piirkondlike ümarlaudade töö. Koostöövõrgustik hakkas laienema. Piirkonniti kaasati juba mitte üksnes erakondade, vaid ka mittepoliitiliste naisteühenduste liikmeid. Sellest sai uut liiki koostöö kohalikul tasandil, mida Eesti nii väga vajas ja vajab.

Pärast 1999. aasta valimisi töötas erakondade naisteühenduste ümarlaud edukalt mitu aastat. Kõik ümarlaua liikmed tegutsesid entusiasmiga, andes oma aega ja teadmisi solidaarselt ühisesse mõttevahetusse ja ühistesse ettevõtmistesse. Riigilt raha selleks tööks ei saadud. Tegelikult polnudki kusagilt küsida, sest isegi Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon polnud veel välja töötatud, kodanikeühenduste põhimõtetest rääkimata.

Selle perioodi kokkuvõttes võib öelda, et koostöö ja konsensuse leidmine mitmes Eesti ühiskonda tervikuna või naisi puudutavas küsimuses viitab nii naisliikumise kui ka kogu kodanikuühiskonna uuele arenguastmele. 1990. aastate keskel polnud niisugused kokkulepped naisorganisatsioonide vahel Eestis veel võimalikud, sajandivahetuseks olid aga naiste ümarlauad muutunud positiivseks eeskujuks teistele kodanikeliikumistele.

Arengusuunad aastast 2003

Koostöö lakmuspaberiks ja lahkarvamuste tekke kohaks osutus soolise võrdõiguslikkuse seaduse eelnõu ettevalmistamine. Erakondade erinevate seisukohtade tõttu jäadi eriarvamusele ka Eesti Euroopa Liitu astumise suhtes.

Riigikogu Naiste Ühendus käis küll koos, aga mitme erakonna esindajad ei toetanud eelnimetatud küsimustes erakondade naiste ümarlauda üldse või ei teinud seda piisavalt. 2003. aasta kevadeks oli osal erakondade naisteühenduste ümarlaua liikmeist tekkinud idee moodustada ümarlaua liikmeist erakondade naisorganisatsioonide katusorganisatsioon, mis hakkaks Eestit esindama Euroopa Naiste Lobbys – Euroopa naiste eeskosteorganisatsioon.

Selleks nähti ette kõigi erakondade naisteühenduste vormistamine eraldiseisvaiks mittetulundusühinguiks ja seejärel ühinemine üheks katusorganisatsiooniks.

Enne seda tegutses enamik neist erakonnasisese mitteformaalse organisatsioonina. Idee ei olnud piisavalt läbi mõeldud ja tekitas eelkõige piirkondlikes ümarlaudades vastuseisu. Viimased tundsid, et nende huvidega polnud arvestatud. Ümarlaud kui vabam võrgustiku vorm, kus igal organisatsioonil on vastutus koostöö eest, sobis neile rohkem. Võrgustikupõhine töö ja konsensuse saavutamine võtab rohkem aega, samal ajal kaasab ja arendab võrgustiku liikmeid rohkem.

Katusorganisatsioonidel on küll pealtnäha selgem struktuur ja vastutus langeb ühele organisatsioonile, aga oht seisneb selles, et sageli muutuvad katusorganisatsioonide üksikliikmed passiivseks ja ootavad, et organisatsiooni juhtkond mitte ainult ei vastuta tegevuse eest, vaid teeb ise ära kogu töö.

Läbemata oodata ühisele lahendusele jõudmist, moodustati 2003. aasta suvel katusorganisatsioon MTÜ Eesti Naiste Koostöökett (www.ewl.ee), millesse ühinesid enamiku erakondade naiskogud ja mõned teised suuremad naisorganisatsioonid. Sellele lisandus augustis ka laiapõhjaline piirkondlike ümarlaudades ümarlaud – Eesti Naisteühenduste Ümarlaud (ENÜ; www.enu.ee). 2005. aasta lõpuks oli ENÜ koostööleppega ühinenud 54 naisteühendust, sealhulgas 14 maakondlikku naisteühenduste ümarlauda. Kokku ühendab ENÜ otse ja piirkondlike ümarlaudades kaudu üle 170 naisorganisatsiooni. Eesti Naisteühenduste Ümarlauda võivad koostööleppega ühinedes kuuluda ka seltsingud. Mitmed naisorganisatsioonid kuuluvad mõlemasse eelnimetatud ühendusse. Tegevuse eesmärgid on mõlemal küllaltki sarnased. Organisatsioonide kaasatus ühistegevusse on aga Eesti Naisteühenduste Ümarlaual palju kordi suurem kui Eesti Naiste Koostööketil. Euroopa Naiste Lobby valis Eesti esindajaks laiapõhjalisema ja vähem poliitilise Eesti Naisteühenduste Ümarlauda. Oluliseks peeti, et ENÜ ja tema liikmesorganisatsioonid on seisnud järjekindlalt ka naiste ja meeste tasakaalu eest ühiskonnas ning soolise võrdõiguslikkuse kaitsel nii Eestis kui ka Euroopas. Eesti Naisteühenduste Ümarlaud võeti Euroopa Naiste Lobbysse vastu 2004. aasta oktoobris, ta hoiab sidet Euroopa naisorganisatsioonidega sellesama Euroopa Naiste Lobby kaudu.

Rahastamine pole selge

Eesti Naisteühenduste Ümarlaud ja Eesti Naiste Koostöökett tegutsevad paralleelselt. Nad tutvustavad vastastikku oma tegemisi ning võtavad osa teineteise üritustest. Kahe suure organisatsioonivõrgustiku olemasolu on kokkuvõttes tervitatav ja sunnib mõlemat tõhusalt tegutsema.

Eesti naised on ühinenud, et üheskoos otsida lahendusi naiste, aga ka meeste probleemidele. Naistevastane vägivald, palgatasemetes erinevused meestega võrreldes, meeste vähene osalus ja tugi laste kasvatamisel, naiste vähene esindatus tähtsate otsuste langetamisel – need mured on paljuski sarnased kõikides Euroopa riikides. Muutes Eestis elu inimväärsemaks, mõjutab see ühtlasi kogu Euroopat ja vastupidi.

Naisteühenduste ümarlauad sõlmisid koostöölepped ja asusid tööle mitu aastat enne Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua (EMÜ; www.emy.ee) kokkukutsumist 2001. aastal.

Koostööd tegid Riigikogu erakondade liikmed, erakondade naisorganisatsioonide teised liikmed ja mittepoliitilised naisorganisatsioonid.

Valitsusasutuste esindajaid osati esialgu ümarlaua tegevusse kaasata peamiselt arutlusel olevate valdkondade ekspertidena, mitte koostööpartneritena ja tööde rahastajatena.

Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua loomisel kordus sama lähenemisviis. Algul tehti koostööd erakondadega ja nähti neis partnereid, kellega koos anti Eesti kodaniku arengu kontseptsioonile seaduslik tugi. Koostöö valitsusasutustega hakkas toimima alles 2003. aastal. Sama aasta oktoobris loodi kodanikeühenduste ja Vabariigi Valitsuse ühiskomisjon.

Võrgustikke ja oluliste organisatsioonide kui võrgustikusõlmede tegevust rahastatakse liiga vähe. Rahastajad toetavad rohkem ühekordseid ja lühiajalisi tegevusi. Puuduvad pikaajalised kokkulepped teenuste osutamiseks ja tegevusprogrammide elluviimiseks. Organisatsioonile toetuse võimaldamine kindlateks tegevusteks ja lühemaks ajaks vähendab kindlasti rahastamisotsusega kaasnevaid võimalikke riske, kuid rahastamise ühekordsus (ka aastane leping) teenuste osutamisel ei toeta teenuste väljaarendamist ega arengusse investeerimist (inimkapital, vahendid, võrgustikud jms).

Jääb loota, et mittetulundussektori selged rahastamispehõhimõtted hakkavad Eestis võimalikult kiiresti toimima, riigiasutused näevad mittetulundussektoris alati väärilist partnerit ning suudavad pädevaid inimesi ja organisatsioone vajalikul määral oma tegevustesse kaasata.

Naisorganisatsioonid ja nende võrgustikud on kodanikuühiskonna nurgakivid, kellega koostööst tõuseb kasu kogu ühiskonnale.

Kasutatud kirjandus

Eesti kodanikuühiskond. Ülevaade Eesti Kodanikuühiskonna Arengu Kontseptsiooni rakendamisest. Siseministeerium, jaanuar 2006.

Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon. – Riigi Teataja I, 2002, 103, 606.

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. – www.ngo.ee.

Eesti naised muutuvus ühiskonnas. Eesti rahvusraport 1995. ÜRO IV ülemaailmne naiste konverents "Võrdõiguslikkus, areng, rahu". Tallinn: Sotsiaalministeerium.

ENUT Uudised, 1/1999.

Laja, R. (2000). Naisorganisatsioonid kui osa kolmandast sektorist. – Teel tasakaalustatud ühiskonda. Naised ja mehed Eestis. Tallinn: Sotsiaalministeerium, ÜRO arenguprogramm, lk 66–71.

Liiv, D. (2006). Kodanikuühiskond meil ja mujal. – Riigikogu Toimetised 13, lk 185–191.

Mäelo, H. (1999). Eesti naine läbi aegade. [Tallinn:] Varrak.

Nägemusest muutusteni 2 (2002). Eesti mittetulundusühenduste konverents ja mess Tallinnas, 5.–6. november 2001. [Puhja:] Väike Vanker.

Puurmann, M. (2004). Kodanikeühenduste rahastamine riigi poolt. – Riigikogu Toimetised 10, lk 139–144.

The Third Baltic Sea Women's Conference "Women and Democracy". 13–14 February 2003 Tallinn. Conference Report. Tallinn: Ministry of Social Affairs of Estonia.